

**ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը**

**«ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՄԵԾԱՄԱՍՆԱԿԱՆ
ԸՆՏՐԱԿԱՐԳՈՎ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ԸՆՏՐՎԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԹԻՎ 10 ԸՆՏՐԱ-
ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՆԱԶՆԱԺՈՂՈՎԻ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՒՆՎԱՐԻ
14-Ի ԹԻՎ 17-Ա ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՎԻՃԱԿԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

23 ապրիլի 2010թ.

Նայասրանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.
Գ. Նարոությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ն. Դանիելյանի (զեկուցող),
Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Մ. Թովուզյանի, Վ. Նովհաննիսյանի, Ն. Նազարյանի,
Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմող կողմի՝ Նայասրանի Նանրապետության Ազգային ժողովի մեծամաս-
նական ընտրակարգով թիվ 10 ընտրապարաձքի պարզամավորության թեկնածու
Ն. Փաշինյանի ներկայացուցիչներ Վ. Նովսելիսյանի եւ Վ. Գրիգորյանի (05.03.2010թ. եւ
09.04.2010թ. նիստեր),

պարասխանող կողմի՝ թիվ 10 ընտրապարաձքային ընտրական հանձնա-
ժողովի նախագահ Ս. Մարկոսյանի, ընտրապարաձքային ընտրական հանձնաժողովի
նախագահի տեղակալ Ա. Սմբարյանի, հարակից պարասխանող՝ ՆՆ կենտրոնական
ընտրական հանձնաժողովի ներկայացուցիչներ Ս. Նովհաննիսյանի եւ Ն. Նովհան-
նիսյանի,

համաձայն Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ
հոդվածի 3.1-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 9-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի
մասին» Նայասրանի Նանրապետության օրենքի 25 եւ 74-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստերում՝ 05.03.2010թ. եւ 09.04.2010թ.՝ բանավոր եւ 23.04.2010թ. գրավոր ընթացակարգերով քննեց ««Նայասպանի Նանրապետության Ազգային ժողովի մեծամասնական ընտրակարգով պարզամավոր ընտրվելու մասին» թիվ 10 ընտրապարադքային ընտրական հանձնաժողովի 2010 թվականի հունվարի 14-ի թիվ 17-Ա որոշումը վիճարկելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Նայասպանի Նանրապետության Ազգային ժողովի մեծամասնական ընտրակարգով թիվ 10 ընտրապարադքի պարզամավորության թեկնածու Ն. Փաշինյանի 21.01.2010թ. դիմումն է սահմանադրական դատարան:

Նայասպանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ 2010թ. հունվարի 27-ի աշխատակարգային նիստում քննարկելով վերոհիշյալ դիմումը, որոշում է կայացրել՝ համաձայն «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայասպանի Նանրապետության օրենքի 31-րդ հոդվածի 3-րդ մասի եւ 74-րդ հոդվածի 4-րդ մասի՝ գործն ընդունել քննության եւ գործով որպես պարասխանող կողմ ներգրավել ՏՏ թիվ 10 ընտրապարադքային ընտրական հանձնաժողովին, իսկ որպես հարակից պարասխանող՝ ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովին:

Գործի քննության նախապարասպան ընթացքում պարասխանող կողմից պահանջվել եւ ուսումնասիրվել են թիվ 10 ընտրապարադքային ընտրական հանձնաժողովի՝ 2010 թվականի հունվարի 14-ի ՏՏ Ազգային ժողովի մեծամասնական ընտրակարգով 2010թ. հունվարի 10-ի լրացուցիչ ընտրության արդյունքների արձանագրության եւ 2010 թվականի հունվարի 21-ի թիվ 18-Ա որոշման պարզեցումները, թիվ 10 ընտրապարադքի՝ բոլոր 34 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների արձանագրությունները, տեղեկանք՝ թիվ 10 ընտրապարադքային ընտրական հանձնաժողովում դիմում-բողոքների քննարկման վերաբերյալ:

Միաժամանակ, ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովից պահանջվել եւ ուսումնասիրվել են ՏՏ Ազգային ժողովի 2009 թվականի հոկտեմբերի 6-ի՝ «ՏՏ Ազգային ժողովի պարզամավոր Խ. Սուքիասյանի պարզամավորական լիազորությունները դադարած համարելու մասին» թիվ 19 արձանագրության եւ ՏՏ ԿԸՏ-ի 2009 թվականի հոկտեմբերի 20-ի՝ «ՏՏ Ազգային ժողովի մեծամասնական ընտրակարգով լրացուցիչ ընտրություն նշանակելու եւ ընտրության նախապարասպան ու անցկացման հիմնական միջոցառումների ժամանակացույցը հաստատելու մասին» թիվ 84-Ա որոշման պարզեցումները, ինչպես նաեւ տեղեկանքներ՝ ՏՏ գլխավոր դատախազությունից, ՏՏ արդարադատության նախարարության քրեակարարողական վարչությունից, Երեսանի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին աստիճանի դատարանից:

Բոլոր նյութերն օրենքով սահմանված կարգով նախապես փրամադրվել են դիմող կողմին ուսումնասիրելու համար:

05.03.2010թ. գործի դատաքննությունն սկսվելուց եւ զեկուցողների զեկույցը ներկայացնելուց անմիջապես հետո, երբ դատարանն օրենքով սահմանված կարգով անցավ նյութերի հետազոտման կարգի հետ կապված առաջարկությունների քննարկմանը, դիմողի ներկայացուցիչները՝ վկայակոչելով դիմողի խնդրանքը, միջնորդեցին ապահովել նրա ներկայությունը գործի քննությանը կամ, քանի որ դիմողը գտնվում է անազատության մեջ, գոնե իրենց հնարավորություն փրվի հանդիպելու դիմողի հետ, որի հնարավորությունը նախապես չեն ունեցել: Սահմանադրական դատարանը՝ քննարկելով այդ միջնորդությունը, որոշեց «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 56-րդ հոդվածի հիման վրա կասեցնել գործի վարույթը, հնարավորություն փրվի դիմողի ներկայացուցիչներին հանդիպելու կալանքի փակ գրնվող դիմողին՝ նրա դիրքորոշումները լիարժեք ներկայացնելու համար:

29.03.2010թ. դիմողի ներկայացուցիչ Վ. Գրիգորյանը սահմանադրական դատարան ներկայացրած գրավոր դիմումով փեղեկացրեց, որ իրենք կարողացել են հանդիպել դիմողին, ճշտել նրա դիրքորոշումները եւ խնդրում է վերսկսել գործի վարույթը:

Սահմանադրական դատարանը 30.03.2010թ. որոշում կայացրեց գործի վարույթը վերսկսելու մասին:

09.04.2010թ. գործի վարույթը վերսկսվեց դիմողի ներկայացուցիչների բացառությունները ներկայացնելով: Դիմողի ներկայացուցիչներ Վ. Գրիգորյանը եւ Վ. Նովսեփյանը «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 51-րդ հոդվածի համաձայն իրենց բացառություններն ամբողջ ծավալով ներկայացնելուց հետո՝ մինչեւ պարասխանող կողմի բացառությունները ներկայացնելը, հարցերին պարասխանելու փուլում հրաժարվեցին հետագա դատաքննության ընթացքում ներկայացնելու դիմողին: Նկատի ունենալով, որ նման պայմաններում խոչընդոտվում է բանավոր ընթացակարգով գործի դատաքննության հետագա շարունակումը եւ հաշվի առնելով արդեն իսկ քննության նշանակված փարբեր գործերով սահմանադրական դատարանի ծանրաբեռնվածությունը, սահմանադրական դատարանը որոշեց գործի հետագա դատաքննությունը շարունակել գրավոր ընթացակարգով՝ ժամանակ փրամադրելով կողմերին գրավոր ընթացակարգով գործի քննության օրենքով սահմանված դատավարական պահանջների շրջանակներում ներկայացնելու իրենց բացառությունները կամ դրանց լրացումները: Սահմանված ժամկետներում

պարասխանող եւ հարակից պարասխանող կողմերը ներկայացրել են իրենց բացատրությունները, ինչը փրամադրվել է դիմողին:

Գործի դարաքննության արդյունքներով՝ ուսումնասիրելով կողմերի բացատրությունները, նրանց կողմից ներկայացված նյութերը, հերագոյրելով դիմումը, սահմանադրական դարարանի կողմից պահանջված ու գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դարարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց .**

1. Թիվ 10 ընրարարարածքում մեծամասնական ընրակարգով ՆՆ Ազգային ժողովի լրացուցիչ ընրություններն անցկացվել են 2010թ. հունվարի 10-ին՝ ՆՆ ընրական օրենսգրքով նախատեսված կարգով ձեւավորված թվով 34 ընրական փեղամասերում:

Թիվ 10 ընրարարարածքային ընրական հանձնաժողովը՝ ամփոփելով թիվ 10 ընրարարարածքում ՆՆ Ազգային ժողովի մեծամասնական ընրակարգով 2010թ. հունվարի 10-ի լրացուցիչ ընրության արդյունքները, 2010 թվականի հունվարի 14-ին կայացրել է թիվ 17-Ա որոշումը՝ Արա Ռուբենի Սիմոնյանի՝ ՆՆ Ազգային ժողովի պարգամավոր ընրվելու մասին:

Նամաձայն թիվ 10 ընրարարարածքային ընրական հանձնաժողովի՝ ՆՆ Ազգային ժողովի մեծամասնական ընրակարգով 2010 թվականի հունվարի 10-ի լրացուցիչ ընրության արդյունքների ամփոփիչ արձանագրության՝ թիվ 10 ընրարարարածքում առաջադրված եւ ՆՆ ընրական օրենսգրքի 114-րդ հոդվածի 4-րդ կետով սահմանված կարգով քվեաթերթիկներում ընդգրկված 3 պարգամավորության թեկնածուների օգտին փրված ձայները բաշխվել են հետեւյալ համամասնությամբ. Դավիթ Նակոբյան՝ 288, Արա Սիմոնյան՝ 6.850, Նիկոլ Փաշինյան՝ 4.650: Ըստ թիվ 10 ԸԸՆ-ի ամփոփիչ արձանագրության՝ ՏԸՆ-ներին հարկացված քվեաթերթիկների թիվը 57.000 է, մարված քվեաթերթիկների թիվը՝ 41.343, անվավեր քվեաթերթիկների թիվը՝ 416, քվեարկության մասնակիցների թիվը՝ 12.204:

Դիմում-բողոքների հիման վրա թիվ 10 ընրարարարածքային ընրական հանձնաժողովն օրենքով սահմանված կարգով անվավեր է ճանաչել թիվ 10/15 եւ 10/19 ընրական փեղամասերում քվեարկության արդյունքները՝ դրանցում քվեարկությանը մասնակցած ընրողների թիվն արձանագրելով որպես փեղամասում անճշտությունների չափ, որը հաշվի է առնվել ընրությունների արդյունքներն ամփոփելիս:

2. Նայասարանի Նանրապետության Ազգային ժողովի պարգամավորության թեկնածու Ն. Փաշինյանը սահմանադրական դարարան ներկայացրած դիմումով

խնդրում է «Նայասպանի Նանրապետության Ազգային ժողովի մեծամասնական ընտրակարգով պարզամավոր ընտրվելու մասին» թիվ 10 ընտրափորձային ընտրական հանձնաժողովի 2010 թվականի հունվարի 14-ի թիվ 17-Ա որոշումը ճանաչել անվավեր:

Դիմողի ներկայացուցիչ Վ. Գրիգորյանը նախ վիճարկում է ընտրական հանձնաժողովների իրավագործությունն ընդհանրապես՝ Սահմանադրությամբ նման մարմիններ նախատեսված չլինելու հանգամանքով:

Դիմողը՝ որպես թիվ 10 ԸԸՆ-ի 2010 թվականի հունվարի 14-ի թիվ 17-Ա որոշման անվավերության հիմք ներկայացնում է հետևյալ փաստարկները: Նախ այն, որ թիվ 10 ընտրափորձային ընտրական հանձնաժողովի կողմից իրեն 05.12.2009թ. որպես նույն ընտրափորձի լրացուցիչ ընտրություններում ԱԺ պարզամավորության թեկնածու գրանցելուց հետո՝ առանց ԿԸՆ-ի կողմից գրանցված թեկնածուին կալանքի փակ պահելու համաձայնության, իրեն կալանքի փակ պահելը խախտում է ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 111-րդ հոդվածի 6-րդ մասի պահանջները: Ըստ դիմողի՝ լինելով անազատության մեջ՝ ինքը հնարավորություն չի ունեցել անձամբ կազմակերպել եւ անցկացնել իր նախընտրական քարոզչությունը, ինչով խախտվել է իր եւ մյուս թեկնածուների միջեւ նախընտրական քարոզչության ընթացքում հավասար հնարավորություններ ապահովելու պետության պոզիտիվ պարտականությունը:

Դիմողը պնդում է նաեւ, որ ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն իր՝ 20.10.2009թ. կայացրած թիվ 84-Ա որոշմամբ թիվ 10 ընտրափորձում լրացուցիչ ընտրությունները 2010թ. հունվարի 10-ին նշանակելով՝ խախտել է ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 118-րդ հոդվածի 2-րդ մասի պահանջները՝ սխալ հաշվարկելով ընտրությունների անցկացման համար սահմանված 80-օրյա ժամկետը: Նման իրավիճակը բացասական ազդեցություն է ունեցել իր պատիվ ընտրական իրավունքի իրացման վրա, քանի որ 2009թ. դեկտեմբերի 31-ից մինչեւ 2010թ. հունվարի 10-ը ՏՏ կառավարության կողմից հայտարարվել են ոչ աշխատանքային օրեր, ինչն իր հերթին ազդել է նախընտրական քարոզչության արդյունավետության վրա:

Դիմողը նշում է նաեւ, որ ընտրությունների նախապարաստման եւ անցկացման ընթացքում փեղի են ունեցել ՏՏ ընտրական օրենսգրքի փարաբնույթ խախտումներ, որոնք, իր կարծիքով, ազդել են ընտրափորձում ընտրությունների արդյունքների վրա: Մասնավորապես նշվում է, որ նախընտրական քարոզչության ընթացքում թեկնածուների համար չեն ապահովվել հավասար պայմաններ ու հնարավորություններ, սահմանափակվել են դիմող թեկնածուի վստահված անձանց իրավունքները, ընտրափորձում կատարված իրավախախտումների վերաբերյալ վստահված

անձանց դիմում-բողոքները մնացել են անպարասխան, ընտրատեղամասերում ձայների հաշվարկի ժամանակ տեղի են ունեցել ՏՏ ընտրական օրենսգրքի խախտումներ:

Դիմող կողմը նշված օրինախախտումների առկայությունը հիմնավորելու համար դիմումին կից ներկայացրել է ընտրական հանձնաժողովներին ուղղված՝ վստահված անձանց դիմում-բողոքների պատճեններ, վերջիններիս ի պարասխան ներկայացված գրություններ, ՏՏ գլխավոր դատախազությանը դիմողի ներկայացուցչի հասցեագրած դիմումների եւ դրանց պարասխանների պատճեններ, այլ թղթակցություններ ու նյութեր, որոնք վերաբերում են թվով 11 ընտրական տեղամասերի:

Դիմողի ներկայացուցիչ Վ. Նովսեփյանը ՏՏ սահմանադրական դատարանում փվյալ հարցերի վերաբերյալ բացատրություններ ներկայացնելիս առանց լրացուցիչ հիմնավորումների բառացիորեն կրկնեց միայն այն, ինչը շարադրված է դիմումում:

Դիմողի ներկայացուցիչ Վ. Գրիգորյանը գտնում է նաև, որ թիվ 10 ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովն օրենքի պահանջների խախտումով է ամփոփել ընտրությունների արդյունքները, ինչի առնչությամբ բողոք է ներկայացվել ՏՏ վարչական դատարան եւ գործում առկա է վերջինիս 18 հունվարի 2010թ. ՎԳ/0085/05/10 գործով վճիռը:

3. Պարասխանողը, առարկելով դիմողի փաստարկները, գտնում է, որ թիվ 10 ընտրատարածքում ՏՏ ԱԺ մեծամասնական ընտրակարգով լրացուցիչ ընտրությունների ընթացքում տեղի չեն ունեցել այնպիսի խախտումներ, որոնք կարող էին հիմք հանդիսանալ հանձնաժողովի կողմից այլ որոշում կայացնելու համար:

Ըստ պարասխանողի՝ ընտրված եւ դիմող թեկնածուների միջև ձայների հարաբերակցությունը բացառում է անճշտությունների ազդեցությունն ընտրությունների արդյունքների վրա եւ չի բացառում ընտրված թեկնածուին պարզելու հնարավորությունը: Բացի դրանից, ըստ պարասխանող կողմի՝ դիմողի վստահված անձանց կողմից թիվ 10 ԸԸՏ ներկայացված դիմում-բողոքները քննության առարկա են դարձել ընտրական հանձնաժողովում, նշված փաստերի մեծ մասը գուրկ է եղել հիմքից եւ իրականությանը չի համապարասխանել: Պարասխանողն անդրադառնալով դիմողի կողմից ներկայացված նյութերին ու փաստերին՝ գտնում է, որ դիմողի կարծիքով տեղ գրած ընտրախախտումները վերաբերում են միայն մի քանի ընտրական տեղամասերի, եւ դրանք հիմնականում ժամանակին հանձնաժողովի կողմից քննության են առնվել ու չեն խախտել ազատ ընտրություններում դիմողի՝ որպես թեկնածու հանդես գալու իրավունքը:

Ըստ պապասխանողի՝ դիմողը ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 9-րդ մասով սահմանված կարգի համաձայն՝ կալանքի փակ գտնվելով, օրենքով սահմանված կարգով ընտրական գործընթացին մասնակցել է իր վստահված անձանց միջոցով եւ իր այդ իրավունքն իրացրել է առանց արգելքի ու ամբողջությամբ:

Ինչ վերաբերում է դիմողի անազապության մեջ գտնվելուն, ապա այդ հարցը լուծվել է դատական կարգով եւ դուրս է պապասխանող կողմի իրավասության շրջանակներից:

Նարակից պապասխանող՝ ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը գտնում է, որ դիմողի փաստարկները հիմնավոր չեն եւ ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովի որոշումը չի կարող վիճարկվել, քանի որ այն ընդունվել է օրենքով սահմանված կարգով, փեղի չեն ունեցել այնպիսի ընտրափաստաբաններ, որոնց ազդեցությունն անհնարին դարձնելու հստակ պարզելու ընտրված թեկնածուին կամ որոնք հաշվի չեն առնվել ընտրության արդյունքներն ամփոփելիս:

Դիմողի հիմնական փաստարկների առնչությամբ հարակից պապասխանողը գտնում է, որ, նախ. ընտրության օրվա փոփոխությունը պայմանավորված է եղել թեկնածուների պասիվ ընտրական իրավունքը երաշխավորելու անհրաժեշտությամբ, քանի որ ՏՏ Ազգային ժողովից պարզամավորի փեղը թափուր լինելու վերաբերյալ արձանագրության ուշ սրանալու փաստն անհնարին էր դարձրել ՏՏ ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով ոչ շուր, քան 75 եւ ոչ ուշ, քան 70 օրվա ընթացքում ապահովել պարզամավորության թեկնածուների հայտերի ընդունումը: Միաժամանակ, ըստ հարակից պապասխանողի՝ հաշվի է առնվել այն հանգամանքը, որ քվեարկությունը փոքր օրերի չնշանակվի: Այն նշանակվել է օրենքով որպես փոքր սահմանված օրերին հաջորդող կիրակի օրը: Այս մոտեցմամբ էր միայն հնարավոր երաշխավորել բոլոր պարզամավորության թեկնածու գրանցվողների իրավունքները, եւ որը որեւէ ձեռով պասիվ ընտրական իրավունքի խախտման պարճառ չէր կարող հանդիսանալ, առավել եւս՝ երբ այն վերաբերել է առաջադրվող բոլոր թեկնածուներին:

Նարակից պապասխանողը գտնում է, որ դիմողը չի օգտվել նաեւ ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 25-րդ հոդվածի 9-րդ մասի ընձեռած հնարավորություններից՝ նախընտրական քարոզչությունն արդյունավետ իրականացնելու համար:

Նարակից պապասխանողը գտնում է նաեւ, որ դիմողը «Ձերբակալված եւ կալանավորված անձանց պահելու մասին» ՏՏ օրենքով եւ ՏՏ ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով անարգել իրականացրել է իր ընտրական իրավունքը:

Ինչ վերաբերում է դիմողի երկրորդ փաստարկին, ապա հարակից պատասխանողը գտնում է, որ ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 111-րդ հոդվածի 6-րդ մասը նախատեսում է ԿԸՆ-ի եզրակացությունը **պատգամավորության թեկնածուին** ազատությունից զրկելու հանգամանքի առնչությամբ՝ որպես կանխարգելիչ միջոց նրա իրավունքների պաշտպանության համար: Այս պարագայում դիմողը պատգամավորության թեկնածու է գրանցվել արդեն իսկ կալանավորված լինելուց հետո՝ դատաքնության փուլում, ամբաստանյալի կարգավիճակում, երբ գտնվելիս է եղել դատական իշխանության իրավագործության ներքո: Ըստ հարակից պատասխանողի՝ թերևս դա են նկատի ունեցել նաև դիմողի փաստաբանները, որ խափանման միջոցին առնչվող հարցով իրավացիորեն դիմել են ոչ թե ՆՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովին, այլ դատարան, որը եւ դատական կարգով լուծում է փակ այդ հարցին: Իսկ դիմողն օգտվել է իր ընտրական իրավունքներից ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 9-րդ մասով նախատեսված կարգով:

Նարակից պատասխանողը բերում է նաև հակափաստարկներ առանձին ընտրախախտումների վերաբերյալ դիմողի փաստարկներին՝ չընդունելով դրանց հիմնավոր լինելը:

4. Դիմող կողմն առաջին հերթին վիճարկում է ընտրական հանձնաժողովների իրավագործության հարցը՝ գտնելով, որ ՆՏ ԿԸՆ-ի կողմից «իշխանության իրականացումը» հակասում է ՆՏ Սահմանադրության 2-րդ հոդվածին: Ըստ դիմողի՝ ՆՏ Սահմանադրությամբ սահմանված է, որ միայն Սահմանադրությամբ նախատեսված պետական եւ քաղաքական ինքնակառավարման մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք են օժտված «...իշխանություն իրականացնելու իրավասությամբ»: Իսկ ՆՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը «...Սահմանադրությամբ չնախատեսված կազմավորում է»:

ՆՏ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Սահմանադրության հոդվածները մեկնաբանելիս անհրաժեշտ է առաջին հերթին նկատի ունենալ ամեն մի հոդվածի եւ դրա նորմերի կարգավորման առարկան եւ մեկնաբանությունն իրականացնել դրանց կարգավորման առարկայի շրջանակներում:

ՆՏ Սահմանադրության 2-րդ անփոփոխելի հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է ժողովրդի կողմից իրեն պարկանող իշխանության իրականացման ձևերը: Այսինքն՝ 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասի կարգավորման առարկան 1-ին մասում հռչակված ժողովրդաիշխանության սկզբունքի կոնկրետացումն է դրա իրականացման ձևերի առնչությամբ:

Ընդ որում, ժողովուրդն իր իշխանությունն իրականացնում է՝

ա/ ազատ ընտրությունների և հանրաքվեների միջոցով,

բ/ ինչպես նաև՝ Սահմանադրությամբ նախատեսված պետական և փեդերալ հինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնապար անձանց միջոցով:

Սահմանադրության այս վերջին դրույթը սահմանում է, որ ներկայացուցչական հիմունքներով ժողովրդի իշխանությունն իրականացվում է պետական և փեդերալ հինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնապար անձանց միջոցով, որոնք պետք է նախատեսված լինեն Սահմանադրությամբ:

Ժողովրդաիշխանության սահմանադրական իմաստից, մասնավորապես, բխում են ժողովրդի հետևյալ հիմնական իրավունքները. 1) լինել գերագույն իշխանության աղբյուր և կրող, 2) ձեւավորել իշխանության ներկայացուցչական մարմիններ, 3) պարվիրակել սեփական լիազորություններն իշխանության ներկայացուցչական մարմիններին, 4) ունենալ իր այդ իրավունքների սահմանադրորեն ամրագրված կարգավիճակ:

Ժողովուրդն իր իշխանությունը ներկայացուցչական մարմինների միջոցով իրականացնելու դեպքում իր կամքն արտահայտում է ոչ թե ուղղակիորեն, այլ իր կողմից ընտրված ներկայացուցիչների միջոցով (խորհրդարան, Նախագահ, փեդերալ հինքնակառավարման մարմիններ), որոնց հանձնարարում է իր լիազորությունների իրականացումը որոշակի ժամկետով: Ներկայացուցչական մարմինները պետք է արտահայտեն ժողովրդի կամքը և շահերը, հաշվետու լինեն ժողովրդի, ընտրողների առջև: Մնացած պետական մարմիններն ու պաշտոնապար անձինք անձանցված են ներկայացուցչական մարմիններից և կազմավորվում են նրանց միջոցով՝ **Սահմանադրությամբ կամ օրենքով սահմանված կարգով:**

Միաժամանակ, դա չի նշանակում, որ պետական ողջ մեխանիզմն ուղղակի կախվածության մեջ է ներկայացուցչական մարմիններից: Պետական իշխանության որոշակի հատուկ գործառնությունների և խնդիրների առկայությունը պահանջում են ներկայացուցչական կամ առաջնային մանդատով օժտված մարմինների կողմից կազմավորված առանձին պետական մարմինների գործառնական ու կառուցակարգային որոշակի անկախություն և ինքնավարություն՝ Սահմանադրությամբ և/կամ օրենքով նախատեսված գործառնություն իրականացնելու համար: Դա բխում է հենց ժողովրդի և ժողովրդավարության շահերից: Այդպիսի մարմիններ են նաև ընտրական հանձնաժողովները: Ընդ որում, ինչպես եվրոպական երկրների մեծ մասում, Տայաստանում նույնպես Սահմանադրությունն ի սկզբանե այդ անկախությունը և ինքնուրույնությունը երաշխավորում է ոչ թե ժողովրդի կամքի

արտահայտման իրավագործությամբ, այլ իրավունքով, Սահմանադրությամբ եւ օրենքով:

Սահմանադրության 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասի այնպիսի սուբյեկտիվ մեկնաբանությունը, համաձայն որի բոլոր պետական մարմինները պետք է նախապես լինեն Սահմանադրությամբ, աղավաղում է սահմանադրական այդ նորմի բուն էությունը: Այդպիսի մոտեցմամբ ընդհուպ նույնացվում են «ժողովրդաիշխանություն» եւ «պետական իշխանություն» հասկացությունները: Սահմանադրություններում հստակ սահմանազատելով «ժողովրդի իշխանությունը» «պետական իշխանությունից»՝ հիմնական շեշտադրումն արվում է այն առնչությամբ, որ պետական իշխանությունն ածանցվում է ժողովրդաիշխանությունից եւ այն իրականացվում է իշխանությունների բաժանման եւ հավասարակշռման սկզբունքի հիման վրա:

Նաշվի առնելով նաեւ իր՝ 2006թ. նոյեմբերի 7-ի ՍԴՌ-664 եւ 2007թ. հունիսի 10-ի ՍԴՌ-703 որոշումներում արտահայտած իրավական դիրքորոշումները՝ ՏՏ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ընտրական հանձնաժողովները ոչ թե ՏՏ Սահմանադրության 2-րդ հոդվածի իմաստով ներկայացուցչական ժողովրդաիշխանություն իրականացնող մարմիններ են, այլ իրենց պետաիշխանական իրավասության շրջանակներում կոչված են Սահմանադրությամբ ու օրենքով սահմանված կարգի համաձայն՝ իրավունքի ուժով ապահովել ներկայացուցչական ժողովրդաիշխանության մարմինների կազմավորումը:

Ընդ որում, ՏՏ Սահմանադրությունը հստակ սահմանում է նաեւ, թե որ մարմիններն են ձեւավորվում ընտրությունների միջոցով, եւ թե ինչ սկզբունքներով է այն իրականացվում (հոդվ. 4): Բացի դրանից, Սահմանադրության 5-րդ հոդվածի համաձայն՝ պետական իշխանությունն իրականացվում է Սահմանադրությանը եւ **օրենքներին** համապատասխան:

Սահմանադրության 83.5-րդ հոդվածը նաեւ սահմանում է, որ բացառապես Նայաստանի Նանրապետության օրենքներով են սահմանվում ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց իրավունքներն իրականացնելու եւ պաշտպանելու պայմանները եւ կարգը: Դա հավասարապես վերաբերում է նաեւ ընտրական իրավունքի իրականացման պայմանների ու կարգի սահմանմանը: Առավել եւս, նույն 83.5-րդ հոդվածի 7-րդ կետը սահմանում է, որ բացառապես Նայաստանի Նանրապետության օրենքով է սահմանվում «հանրաքվեների, Նանրապետության Նախագահի, Նայաստանի Նանրապետության Ազգային ժողովի եւ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների կարգը»: Սահմանադրության հիշյալ նորմերի եւ 2-րդ հոդվածի՝ «...Սահմանադրությամբ նախապեսված պետական եւ տեղական ինքնակառավարման

մարմինների ու պաշտոնապար անձանց միջոցով...» դրույթի միջև հակասություն փնտրելը գուր ձեւականացված մտքեցման արդյունք է եւ չի ենթադրում, որ երկրում գոյություն ունեցող բոլոր պեւրական մարմիններն իրավունակ կարող են լինել միայն այն դեպքում, եթե անմիջականորեն նախապետված են Սահմանադրությամբ:

Նայասպանի Նանրապետությունում ընտրական հանձնաժողովները ձեւավորվում են ՆՆ Ազգային ժողովի կողմից օրենսդիր իշխանության իրականացման սահմանադրական գործառույթի շրջանակներում ընդունված օրենքով սահմանված կարգով:

5. ՆՆ սահմանադրական դաբարանն իր՝ 2007թ. հունիսի 10-ի ՍԳՈ-703 որոշման մեջ իրավական դիրքորոշում էր արտահայտել, որ՝ «...եթե դիմող կողմն ընտրությունների նախապարասպուման, անցկացման եւ արդյունքների ամփոփման գործընթացով պայմանավորված ընտրական հանձնաժողովների, իրավասու այլ մարմինների որոշումները, գործողությունները կամ անգործությունը մինչեւ սահմանադրական դաբարան դիմելը ՆՆ ընտրական օրենսգրքով եւ իրավական այլ ակտերով նախապետված՝ արտադարական (վարչական) կամ դաբարական կարգով չի բողոքարկել, այսինքն՝ օրենսդրությամբ նախապետված ընթացակարգով եւ ժամկետներում չի օգրագործել (սպառել) իր ընտրական իրավունքների պաշտպանության՝ օրենքով նախապետված բոլոր միջոցները, սպա լիարժեք չեն դառնում սահմանադրական դաբարանում ընտրությունների արդյունքներով քննվող հանրային-իրավական վեճի շրջանակներում սպացուցողական նշանակություն ունեցող փաստեր ներկայացնելու եւ դրանցով իր փաստարկները հիմնավորելու նրա դաբավարական հնարավորությունները»:

Սույն գործի շրջանակներում դիմումին կից ներկայացրած րարաբնույթ հաղորդումներն ու արձանագրություններն օրենքով սահմանված կարգով հիմք պետք է հանդիսանային ընտրաբեղամասերում քվետարկության արդյունքները բողոքարկելու կամ արտադարական ու դաբարական կարգով հնարավոր ընտրախախտումները քննության առարկա դարձնելու համար: Կոնկրետ ընտրախախտումների հետ կապված հանգամանքները՝ ըստ ՆՆ օրենսդրության, դաբարական կարգով քննության առարկա են ընդհանուր իրավասության եւ վարչական դաբարաններում: ՆՆ սահմանադրական դաբարանը ձեռնպահ պետք է մնա ամբողջությամբ առաջին արյանի՝ փաստի դաբարանի դեր սրանձնելուց, եւ նրա իրավասությունն է ընտրության արդյունքների վերաբերյալ ընտրական հանձնաժողովի վերջնական որոշման հետ կապված վեճի լուծումը, այսինքն՝ կոնկրետ իրավական ակտին

առնչվող վեճի քննությունը (ՆՏ Սահմանադրության հոդված 100, կետ 3.1): Ընտրական գործընթացի առանձին մասնակիցներ խորությամբ չըմբռնելով 2005թ. սահմանադրական փոփոխությունների արդյունքում ՆՏ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի նոր խմբագրությամբ 3.1-րդ կետի իմաստը՝ անհիմն փորձում են սահմանադրական դատարանը դիտարկել որպես ընտրական վեճ լուծող առաջին ապրանի դատարան: Դա այն դեպքում, երբ ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 139-րդ հոդվածը 31 կետերով նախատեսում է պարասխանալության բոլոր այն դեպքերը, որոնք առնչվում են ընտրախախտումներին եւ որոնք պետք է իրավասու դատարանների կողմից քննության առարկա դառնան ու ապացուցվեն օրենքով սահմանված կարգով: Պարահական չէ նաեւ, որ ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 63.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասը պահանջում է, որ դատարանների վճիռները հիմք ընդունվեն **ընտրության արդյունքների ամփոփման փուլում:**

Սահմանադրական դատարան դիմողի կողմից ներկայացվել է միայն երկու դատական ակտ (ՆՏ վարչական դատարանի 20.11.2009թ. եւ 18.01.2010թ. վճիռները, որոնք կայացվել են դիմողի օգտին): Այդ դատական ակտերից բացի, դիմումին կից ՆՏ սահմանադրական դատարան են ներկայացվել թվով 11 ընտրատեղամասերի առնչությամբ թվով 50 (հիսուն) փարբեր թղթակցություններ, այդ թվում՝ ՆՏ դատախազությանն ուղղված հաղորդում հանցագործություն կատարելու մասին՝ թվով 3, որոշում քր. գործ հարուցելու եւ վարույթ ընդունելու մասին՝ 1, ՆՏ գլխավոր դատախազության կայք էջից տեղեկություններ եւ դատախազության պարասխաններ՝ 5, թիվ 10 ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովին հղած փարբերումայթ դիմումներ՝ 25, տեղամասերում կազմված արձանագրություններ՝ 8, տեղամասային հանձնաժողովների անդամների հարուկ կարծիքներ քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ՝ 2 (10/34 եւ 10/29 ընտրատեղամասեր), դիմումներ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներին՝ 3, այլ գրագրություններ՝ 2, դիմում ԿԸՆ-ին՝ 1: Ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովին հղած դիմումների 50 տոկոսից ավելին բաժին է ընկնում թվով երկու՝ 10/15 եւ 10/19 ընտրական տեղամասերին, որոնցում քվեարկության արդյունքներն ընտրական հանձնաժողովի կողմից հետագայում անվավեր են ճանաչվել: Ընդ որում, թե՛ դիմողի ամփոփումներում եւ թե՛ դիմումին կցված թղթակցություններում **23 ընտրական տեղամասերում** (ընդհանուր թվի 68 տոկոսը) **ընտրությունների կազմակերպման ու անցկացման ընթացքում տեղ գրած հնարավոր ընտրախախտումների վերաբերյալ որեւէ փաստ չի ներկայացվում** (10/04, 10/05, 10/06, 10/07, 10/11, 10/14, 10/16, 10/17, 10/18, 10/21, 10/22, 10/23, 10/24, 10/25, 10/26, 10/27, 10/28, 10/29, 10/30, 10/31, 10/33 ընտրական տեղամասեր):

Թվով շուրջ 11 ընտրական տեղամասերին առնչվող՝ դիմումին կից ներկայացված մյուս թղթակցությունների թե՛ բնույթը եւ թե՛ առավել եւս բովանդակությունը վկայում են, որ դրանք, թերեւս, կարող էին ներկայացվել ընտրական տեղամասերում քվեարկության արդյունքները բողոքարկելու համար, որն իրականացվել է միայն երկու տեղամասում (10/07 եւ 10/30), եւ որի արդյունքներով որեւէ էական խախտում չի արձանագրվել: Բացի դրանից, ըստ թիվ 10 ԸԸՏ-ի կողմից սահմանադրական դատարան ներկայացված՝ տեղամասերում քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ արձանագրությունների, ընտրատարածքի թվով 34 տեղամասերից 30-ում (88.2 տոկոս) այդ արձանագրություններն ստորագրել են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների՝ նիստին մասնակցած բոլոր անդամները: Միայն երկու տեղամասերում են (թիվ 10/15 եւ 10/19) արձանագրություններն ստորագրել հանձնաժողովների 8 անդամներից 6-ը, սակայն հետագայում այդ տեղամասերում ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովը քվեարկության արդյունքներն անվավեր է ճանաչել:

Ընտրատեղամասային ընտրական հանձնաժողովների ընդհանուր թվով շուրջ 270 անդամներից հետագա իրավական գործընթացներ իրականացնելու համար միայն 3 անդամ է ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 61-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված կարգով ստորագրել արձանագրությունը՝ հատուկ կարծիք ունենալու նշումով (թիվ 10/29, 10/30, 10/34 ընտրատեղամասեր), սակայն երկուսն օրենքով սահմանված կարգով գրավոր հատուկ կարծիք չեն կցել արձանագրությանը:

Միաժամանակ, ՏՏ գլխավոր դատախազության տեղեկանքի համաձայն՝ թիվ 10 ընտրատարածքում 2010թ. հունվարի 10-ին կայացած ընտրությունների ընթացքում ընտրախախտումների վերաբերյալ բոլոր դիմում-բողոքները, մամուլի հրապարակումները, դիմողի կողմից ներկայացված տեսանյութերը դարձել են ուսումնասիրության առարկա եւ դրանց հիման վրա հարուցվել է չորս քրեական գործ: Ներագայում դրանցից 2-ով վարույթը կարճվել է հանցակազմի բացակայության պարճառով, նախաքննությամբ չեն հաստատվել նաեւ թիվ 10/12 եւ 10/14 ընտրական տեղամասերի առնչությամբ ներկայացված ահազանգերը, մեկ փաստով գործն ուղարկվել է դատարան եւ 10/09 ընտրատեղամասի դիմաց տեղի ունեցած վիճաբանության վերաբերյալ նախաքննությունը շարունակվում է:

Պատասխանող կողմն իր բացատրություններում նույնպես չի ընդունում այն հանգամանքները, որոնցով դիմող կողմը հիմնավորում է իր պահանջները, եւ այդ հանգամանքների վերաբերյալ ներկայացնում է իր կոնկրետ հակափաստարկները: Միաժամանակ փաստվում է, որ մինչեւ ընտրության արդյունքների ամփոփումը հանձ-

նաժողովն սրացել է 28 դիմում, որից 8-ը՝ մինչև քվեարկության օրը: Բոլոր դիմումները քննարկվել են հանձնաժողովի կողմից՝ օրենքով սահմանված կարգով ու ժամկետներում, եւ հնարավոր ընտրատարածքային վերաբերյալ որեւէ ահազանգ չի մնացել անարձագանք: Իսկ այդ առնչությամբ ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովի գործողությունները դատական կարգով չեն բողոքարկվել: Իսկ դատական կարգով երկու այլ բողոքները (թեկնածուի գրանցման եւ հունվարի 14-ին ներկայացված դիմում-բողոքն ընդունելու վերաբերյալ), ինչպես նշվեց, լուծվել են դիմողի օգտին: Դիմողը պատասխանող եւ հարակից պատասխանող կողմերի գրավոր ներկայացված հակափաստարկների վերաբերյալ առարկություններ չի ներկայացրել: Բացի դրանից, դիմողը վերաշարադրելով նշված թղթակցությունների բովանդակությունն ըստ թվով 11 ընտրական տեղամասերի՝ սահմանադրական դատարան ներկայացրած դիմումի շրջանակներում հիմնական շեշտը դնում է «**որպես դիմողի փաստարկներ**» ներկայացվող երկու հանգամանքի վրա, **նախ**, իր հիմնավորմամբ օրենքի խախտումով ՆՏ ԿԸՏ-ի կողմից ընտրության օրվա նշանակումը, **երկրորդ**՝ դիմողի անագագության մեջ գտնվելը: Ուստի սահմանադրական դատարանը ելակետային է համարում անդրադարձն այդ երկու հանգամանքներին՝ պարզելու համար դրանց բնույթն ու հնարավոր ազդեցությունն ընտրությունների արդյունքներով թիվ 10 ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովի 14.01.2010թ. թիվ 17-Ա որոշման վրա:

6. Ըստ դիմողի՝ ՆՏ Ազգային ժողովի՝ մեծամասնական ընտրակարգով լրացուցիչ ընտրություն նշանակելու վերջնաժամկետը պետք է լիներ 2009թ. դեկտեմբերի 26-ը, այլ ոչ թե 2010թ. հունվարի 10-ը: Նիմնավորումն այն է, որ մանդատը թափուր մնալուց հետո ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 118-րդ հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերի համաձայն 80-օրյա ժամկետը լրանում է 2009թ. դեկտեմբերի 26-ին:

ԿԸՏ-ի 20.10.2009թ. թիվ 84-Ա որոշմամբ թիվ 10 ընտրատարածքում նշանակվել է ՆՏ Ազգային ժողովի մեծամասնական ընտրակարգով լրացուցիչ ընտրություն՝ քվեարկության օր նախապեսելով 2010թ. հունվարի 10-ը: Սահմանադրական դատարանում որպես հարակից պատասխանող ճանաչված՝ ՆՏ ԿԸՏ-ի բացառություններում պարճառաբանվում է օրենքով նախապեսված 80-օրյա ժամկետը **չպահպանելու** իրողությունը:

Քննության առարկա սահմանադրաիրավական վեճի շրջանակներում էական նշանակություն ունեն հետեւյալ երկու հանգամանքները, նախ՝ ԿԸՏ-ի գործողության իրավաչափությունը եւ դրա հնարավոր հետեւանքները, երկրորդ՝ նման իրավիճակի

հնարավոր ազդեցությունն ազատ ընտրությունների կազմակերպման եւ դիմողի պատիվ ընտրական իրավունքի իրացման վրա:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ բոլոր պարագաներում ԿԸՏ-ն իրավասու չէ ցանկացած հիմնավորմամբ ընտրության օրվա վերաբերյալ օրենքով նախատեսված ժամկետի փոփոխություն կատարել: «Իրավական ակտերի մասին» ՏՏ օրենքի 82-րդ հոդվածի 1-ին մասը հստակ սահմանում է, որ՝ «Իրավական ակտով սահմանված ժամկետը որոշվում է օրացուցային փարով, ամսով, ամսաթվով կամ փարիներով, ամիսներով, շաբաթներով, օրերով կամ ժամերով հաշվարկվող որոշակի ժամանակահատվածի ավարտով»: Այս կանոնը հավասարապես վերաբերում է ինչպես ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 117 եւ 118-րդ հոդվածներով նախատեսված ժամկետներին, այնպես էլ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՏՏ օրենքի 12-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսվող ժամկետին, որոնք իրավակիրառողը պարտավոր է հաշվի առնել ու պահպանել:

Կարելի է նաեւ այն հարցի պարզաբանումը, թե իրավակարգավորման ինչ նպատակ են հետապնդել ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 117 եւ 118-րդ հոդվածներով 80, 75, 70, 45, 40 եւ 35 օրեր նախատեսող ժամկետները: ՏՏ ընտրական օրենսգրքի նշված հոդվածների եւ դրանցում կատարված փոփոխությունների համադրված վերլուծությունը վկայում է, որ մինչեւ 2005թ. մայիսի 19-ին ՏՕ-101-Ն օրենքով կատարված օրենսդրական փոփոխությունները (ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 107-րդ հոդվածի առկայության պայմաններում), ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 117-րդ հոդվածը ՏՏ Ազգային ժողովի մեծամասնական ընտրակարգով պարզամավորության թեկնածուների առաջադրման փաստաթղթերը համապատասխան ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողով ներկայացնելու համար նախատեսել էր 5-10 օր, ստորագրություններ հավաքելու համար պաշտոնաթերթիկներ ստանալու համար՝ 5-10 օր, թեկնածուների գրանցման համար անհրաժեշտ փաստաթղթերը, այդ թվում՝ ստորագրություններով պաշտոնաթերթիկները, ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողով ներկայացնելու համար՝ քվեարկության օրվանից ոչ ուշ, քան 45 օր առաջ (15-20 օր), թեկնածուի գրանցման համար՝ 5-10 օր: Օրենքով նախատեսված կարգով այս գործընթացներն ավարտվում էին քվեարկության օրվանից ոչ շուրջ, քան 40 եւ ոչ ուշ, քան 35 օր առաջ, որին հետևում էր նախընտրական քարոզչությունը:

2005թ. մայիսի 19-ին ՏՕ-101-Ն օրենքով ուժը կորցրած ճանաչվեց ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 107-րդ հոդվածը, ավելորդ դարձավ ստորագրահավաքի համար ժամկետի սահմանումը, սակայն անփոփոխ մնաց դեռեւս 03.07.2002թ.

ՆՕ-406-Ն օրենքով Ազգային ժողովի մեծամասնական ընտրակարգով լրացուցիչ ընտրությունների անցկացման համար նախատեսված 80-օրյա ժամկետը:

Բնականաբար, հստակ ու համակարգված օրենսդրական կանոնակարգումը, ինչպես նաև անկանխատեսելի իրավիճակները հաղթահարելուն կոչված ու օրենքով նախատեսված իրավակարգավորումները կբացառեն իրավակիրառական պրակտիկայում հնարավոր շփոթը: Այսուհանդերձ, ստեղծված իրավիճակում ԿԸՏ-ն կարող էր կամ դատական կարգով բողոքարկել ՆՏ Ազգային ժողովի պարզամավորի լիազորությունները դադարած համարելու մասին թիվ 19 արձանագրության իրավաչափությունը (պայմանավորված դրա հնարավոր ուշ սրանալու հանգամանքներով), կամ հնարավորինս օգտագործել վերոնշյալ օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքում, այսպես կոչված, «ազար մնացած» 15-20 օր ժամանակահատվածը՝ թեկնածուների առաջադրման համար խոչընդոտներ չստեղծելու եւ օրենքով նախատեսված 80-օրյա ժամկետը չխախտելու համար: Անհրաժեշտ է նկատել ունենալ, որ ՆՏ ընտրական օրենսգրքով ընտրությունների նախապարասրմանն ու անցկացմանն ուղղված գրեթե բոլոր գործողությունների եւ միջոցառումների իրականացման ժամկետների սահմանման համար, որպես կանոն, օգտագործվում են «ոչ շուր քան...», եւ ոչ ուշ, քան...», «...-օրյա ժամկետում» բառակապակցությունները, որոնք ենթադրում են, որ ՆՏ ընտրական օրենսգրքը սահմանում է ժամանակահատվածի սկիզբը եւ (կամ) վերջը՝ կոնկրետ օրերի ընտրության հարցում որոշակի հայեցողության դրսևորման հնարավորությունը ընձեռելով ընտրական իրավունքի սուբյեկտներին:

Իրենց հերթին պարզամավորության թեկնածուները կարող էին ՆՏ ԿԸՏ-ի 20 հոկտեմբերի 2009թ. թիվ 84-Ա որոշումը դատական կարգով բողոքարկել, եթե գտնում էին, որ այն խախտում է կամ կարող է խախտել իրենց իրավունքները: Բացի դրանից, ՆՏ սահմանադրական դատարանում քննվող գործով վեճի առարկան ըստ էության ոչ թե ԿԸՏ-ի հիշյալ որոշումն է, որը գործող օրենսդրության շրջանակներում միայն վարչական արդարադատության օբյեկտ կարող էր հանդիսանալ, այլ ԸԸՏ-ի 14.01.2010թ. թիվ 17-Ա որոշումը:

Միաժամանակ, սահմանադրական վեճի շրջանակներում անհրաժեշտ է գնահատել նաև նման իրավիճակի հնարավոր ազդեցությունն ընտրական ողջ գործընթացի եւ, մասնավորապես, դիմողի պատիվ ընտրական իրավունքի իրացման վրա:

Նախ. հավասարի չէ դիմողի կողմից բերվող փեղեկավորությունը, որ «ՆՏ կառավարության որոշմամբ 2009թ. դեկտեմբերի 31-ից մինչև 2010թ. հունվարի 10-ը

հայրաբարձվել են ոչ աշխատանքային օրեր»: Դեկտեմբերի 31-ից մինչև հունվարի 7-ը ոչ աշխատանքային օրեր են սահմանվել «Նայաստանի Նանրապեպոթյան փոների եւ հիշարակի օրերի մասին» ՆՏ օրենքի 1-ին եւ 1.1-րդ հոդվածներով: ՆՏ կառավարության 17 դեկտեմբերի 2009թ. թիվ 1450-Ն որոշմամբ միայն 2010թ. հունվարի 8-ի աշխատանքային ուրբաթ օրը փոփոխվել է 2009թ. դեկտեմբերի 26-ի շաբաթ օրը:

Ինչ վերաբերում է նախընտրական քարոզչության արդյունավետության վրա նման փոփոխությունների հնարավոր ազդեցության առնչությամբ դիմողի պնդմանը, ապա ՆՏ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նման հանգամանքն իրավաբանորեն նույնպես գնահատելի էր, քանի որ այդ փոփոխություններից անմիջապես հետո թեկնածուները կարող էին դատարան կարգով բողոքարկել քվեարկության օրվա նշանակման վերաբերյալ ՆՏ ԿԸՆ-ի 20.10.2009թ. թիվ 84-Ա որոշումը՝ նախընտրական քարոզչության արդյունավետ պայմաններ երաշխավորելու փեսանկյունից, որը չի արվել: Մյուս կողմից՝ սրեղծված իրավիճակը հավասարապես վերաբերել է թիվ 10 ընտրաարարածքում գրանցված Ազգային ժողովի պարզամակորության բոլոր թեկնածուներին եւ չի կարող դիտարկվել որպես դրանցից միայն մեկի պատիվ ընտրական իրավունքի իրացման վրա ազդող գործոն: Բացի դրանից, եթե նույնիսկ այս փաստի հիման վրա ընտրության արդյունքներն անվավեր ճանաչվեն եւ ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 116-րդ հոդվածի 9-րդ մասի համաձայն այդ մասին որոշումն ընդունելուց հետո ոչ շուրջ, քան 10 եւ ոչ ուշ, քան 20 օր հետո անցկացվի վերաքվեարկություն, ինչը դիմողի խնդրանքն է, ապա այդ ժամանակահատվածը հաշվարկվելու է որպես նախորդ ժամանակահատվածի օրգանական շարունակություն եւ ընտրական գործընթացի վրա ազդեցության առումով որեւէ նշանակություն ունենալ չի կարող:

7. Դիմողի հաջորդ փաստարկը վերաբերում է հետեւյալին. «Լինելով անազատության մեջ, խախտվել է Դիմողի եւ մնացած թեկնածուների միջեւ նախընտրական քարոզչության ընթացքում հավասար հնարավորություններ ապահովելու պետության պոզիտիվ պարտականությունը, քանի որ Դիմողը հնարավորություն չի ունեցել անձամբ կազմակերպել եւ անցկացնել իր նախընտրական քարոզչությունը»: Դիմողը գտնում է, որ այդ իրողությունը, ի թիվս դիմումում բերված այլ պարճառների, պայմանավորված է եղել օրենքի խախտմամբ նրան կալանքի փակ պահելու հանգամանքով:

Գործի նյութերի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ, նախ. ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 9-րդ մասը սահմանում է. «Ձերբակալված եւ կալանքի փակ

գրավող թեկնածուները նախընտրական քարոզչությունն իրականացնում են իրենց վստահված անձանց միջոցով: Այդ նպատակով՝ ձերբակալված եւ կալանքի տակ գրավող թեկնածուներն իրավունք ունեն նախընտրական քարոզչության ընթացքում՝ օրական մինչեւ 2 ժամ տեւողությամբ, ձերբակալվածներին պահելու եւ կալանքի տակ պահելու լիազորություն ունեցող հաստատություններում հանդիպումներ ունենալ ոչ ավելի, քան իրենց 3 վստահված անձի հետ»: ՆՏ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական վարչության կողմից ՆՏ սահմանադրական դատարանի պահանջով ներկայացված տեղեկանքի համաձայն՝ 2009թ. դեկտեմբերի 7-ից մինչեւ 2010թ. հունվարի 10-ը դիմողի վստահված անձինք ամեն օր մինչեւ երկու ժամ տեւողությամբ հանդիպում են ունեցել թեկնածուի հետ: Այդ հնարավորությունից նրանք կամովին չեն օգտվել 31.12.2009թ., 01-02.01.2010թ.: Երկրորդ՝ ՆՏ Երեսան քաղաքի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ափսոսանքի դատարանի նախագահի՝ ՆՏ սահմանադրական դատարան ներկայացրած պաշտոնական գրությունից պարզվում է, որ պարզամավորության թեկնածու գրանցվելուց հետո դիմողի փաստաբանների միջնորդությամբ նրա խափանման միջոցի փոփոխման հարցը դատաքննության առարկա է դարձել եւ մերժվել է:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ՆՏ Ազգային ժողովի մեծամասնական ընտրակարգով ընտրությունների արդյունքներով ընտրապարածքային ընտրական հանձնաժողովի որոշման հետ կապված վեճի քննության շրջանակներում ՆՏ սահմանադրական դատարանն իրավագոր չէ դատաքննության առարկա դարձնել ամբաստանյալի կարգավիճակում գրավող պարզամավորության թեկնածուի նկատմամբ կիրառված խափանման միջոցի օրինականության շուրջ առաջացած վեճը եւ գնահատական տակ քրեական գործի քննության շրջանակներում դատարանի կայացրած որոշմանը, որն օրենքով սահմանված կարգով բողոքարկման առարկա կարող էր դառնալ միայն ընդհանուր իրավասության վերադաս դատարանում, ինչն իրականացվել է: ՆՏ սահմանադրական դատարանն ընդհանուր իրավասության եւ մասնագիտացված դատարանների համար դատական նոր ափսոսանք է: Իսկ ՆՏ Սահմանադրության համաձայն՝ դատական ակտերը սահմանադրական վերահսկողության օբյեկտ չեն հանդիսանում: ՆՏ սահմանադրական դատարանն իր՝ 8 մարտի 2008թ. ՍԴՈ-736 որոշման մեջ իրավական դիրքորոշում է արտահայտել այն մասին, որ սահմանադրական դատարանի՝ գործի փաստական հանգամանքները կողմերի դիրքորոշումներից անկախ բացահայտելու պարտականությունն ունի որոշակի հստակ սահմաններ, եւ այդ սկզբունքը չի լիազորում սահմանադրական դատարանին

ստանձնելու իրավապահ այլ մարմինների (դատախազական կամ քննչական) լիազորություններ, փոխարինել արդարադատական կամ վարչական այլ մարմիններին: Սահմանադրական դատարանը սույն գործի քննության շրջանակներում հիմք է ընդունում այն իրողությունը, որ Կրկյալ կարգավիճակում դիմողն անարգել իրացրել է ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 9-րդ մասով նախատեսված իր իրավունքները:

8. Դիմողի բացառություններում ներկայացված՝ ընտրության արդյունքներն օրենքի խախտումներով ամփոփելու փաստարկների առնչությամբ ՏՏ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ սուբյեկտիվ մեկնաբանություն է փրվում ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 116-րդ հոդվածի 1-ին մասին եւ 63.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի դրույթներին: Օրենսգրքի 116-րդ հոդվածի 1-ին մասում սահմանվում է. «Քվեարկության ամփոփիչ արձանագրությունների փակվելի հիման վրա, սույն օրենսգրքի 63.1 հոդվածով սահմանված կարգով եւ ժամկետում, ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովն ըստ ընտրափարածքների ամփոփում է ընտրությունների արդյունքները եւ ընդունում հետեւյալ որոշումներից մեկը՝

- 1) պարզամակոր ընտրվելու մասին.
- 2) պարզամակորի ընտրությունն անվավեր ճանաչելու մասին.
- 3) պարզամակորի ընտրությունը չկայացած ճանաչելու մասին»:

Օրենսգրքի 63.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասն իր հերթին սահմանում է, որ՝ «Ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովում փեղամասերում քվեարկության արդյունքների հետ կապված բողոք լինելու դեպքում քվեարկության օրվանից ոչ ուշ, քան 5 օր հետո, հիմք ընդունելով փեղամասերում քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ արձանագրությունները, դատարանների վճիռներն ու ընտրափարածքում կատարված վերահաշվարկների արդյունքները, ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովը ամփոփում է ընտրափարածքում ընտրությունների արդյունքները եւ արձանագրությամբ վավերացնում այն»:

Օրենսգրքի բերված դրույթներից չի բխում, որ քվեարկության օրվանից հետո՝ մինչեւ 5-րդ օրվա վերջն ընտրական հանձնաժողովը չի կարող ամփոփել ընտրության արդյունքները: Ծիշար հակառակը՝ շեշտվում է, որ այն պետք է իրականացվի **«ոչ ուշ, քան 5 օր հետո»**: Եթե որեւէ մեկը փորձի բողոքը ներկայացնել վերջին օրվա ժամը, օրինակ, 17.59-ին, ապա դիմողի փաստարկների շրջանակներում ընդհանրապես միայն օրենքի խախտումով հնարավոր կլինի ընտրության արդյունքների ամփոփումը: Պատահական չէ, որ նման իրավիճակ չառաջանալու համար ՏՏ ընտրական

օրենսգրքի 40-րդ հոդվածի 6-րդ եւ 7-րդ կետերը համապատասխանաբար սահմանում են. «6. Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի պահանջի մասին դիմումները կարող են ներկայացվել միայն համապատասխան ընտրապարաձքային ընտրական հանձնաժողով **քվեարկության հաջորդ օրը՝ մինչեւ ժամը 14.00-ն**»: «7. Ընտրություններ նշանակվելուց հետո՝ մինչեւ ընտրությունների արդյունքների ամփոփումը, ընտրական հանձնաժողովները ստացված դիմումներին պատասխանում, իսկ սույն օրենսգրքով սահմանված դեպքերում դրանց վերաբերյալ որոշումներ են ընդունում հնգօրյա ժամկետում: **Քվեարկության օրվան կամ ընտրությունների արդյունքների ամփոփման համար սահմանված ժամկետին նախորդող 5 օրերի ընթացքում ստացված դիմումները** քննարկվում եւ սույն օրենսգրքով սահմանված դեպքերում դրանց վերաբերյալ որոշումներ են ընդունվում համապատասխանաբար մինչեւ քվեարկության օրը կամ մինչեւ ընտրությունների արդյունքների ամփոփումը»:

Բերված դրույթների համադրված վերլուծությունից հետևում է, որ միայն ընտրապարաձքային ընտրական հանձնաժողովում փեղամասերում քվեարկության արդյունքների հետ կապված ոչ թե ենթադրյալ, այլ կոնկրետ բողոքի **առկայությունն է հիմք** ընտրությունների արդյունքները ոչ ուշ, քան քվեարկության օրվանից 5 օր հետո ամփոփելու համար՝ հիմք ընդունելով դատարանների վճիռները եւ ընտրապարաձքում կատարած վերահաշվարկի արդյունքները: Բացի դրանից, ընտրությունների արդյունքներն ամփոփելիս, ըստ սահմանադրական դատարան ներկայացրած բացառությունների, ընտրապարաձքային ընտրական հանձնաժողովը պարզել է նաեւ, որ վարչական դատարանում եւ ՏՏ ԿԸՏ-ում փվյալ ընտրություններին առնչվող չքննված կամ անպատասխան դիմումներ չկան:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 3.1-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 74-րդ հոդվածներով, Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Նայաստանի Նանրապետության Ազգային ժողովի մեծամասնական ընտրակարգով պարզամավոր ընտրվելու մասին» թիվ 10 ընտրապարաձքային ընտրական հանձնաժողովի 2010 թվականի հունվարի 14-ի թիվ 17-Ա որոշումը թողնել ուժի մեջ:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

23 ապրիլի 2010 թվականի
ՄՂՈ- 880